

חיבור - תיקון - חיבור שבועות

מטרה

יישום ערכים שנלמדים ממנהג יתיקון ליל שבועות בתחילתו של תהליך תיקון אישי וחברתי.

רציונל

מנהג ה'תיקון' בליל חג השבועות מקובל כמעט בכל עדות ישראל הספרדיות והאשכנזיות, למרות שאינו מוזכר כלל בספרות ההלכה הקלאסית ('שולחן ערוך'). בשנים האחרונות הוא מקבל פנים חדשות הקשורות למגמתה של ההתחדשות היהודית בבתי המדרש הישראליים. בשיעור זה נעסוק בסדר התיקון המסורתי, שמתקיים ברוב בתי הכנסת הספרדיים, קרוב ל- 400 שנה. מקורו של המנהג בתקופת המקובלים בצפת במאה ה-16.

'תיקון' הוא מושג יסוד בקבלה. במועדים קבועים במהלך השנה מתקיים לימוד תורה המוגדר כ'תיקון'. הזמן, בו מתקיים התיקון, אינו מקרי; הוא נבחר בשל סגולותיו הייחודיות. בשיעור זה נבחן את סגולתו של ליל השבועות משני כיוונים: נלמד על מעמד הר סיני כאירוע מכונן, מצד אחד, ונעסוק במבנה ובתכנים של התיקון, מצד שני.

תהליך של תיקון יכול להתרחש במישור האישי, הבינאישי או החברתי. העקרונות המנחים את קיום 'תיקון ליל שבועות' תומכים במי שבחר להתחיל תהליך, כהורה או כאדם בכלל, הן בהגדרת הערכים של התיקון והן במתן כלים למימוש.

מבנה השיעור

1. מנהג יתיקון ליל שבועות - פתיחה, 15 דקות
נכיר את המנהג שבו יעסוק השיעור ואת מקורותיו ההיסטוריים, ונבחן את מהותו.
2. לילה של חיבורים - לימוד מונחה, 45 דקות
נזהה את הכוח הייחודי של ליל חג השבועות ביצירת חיבור בין קטבים שונים בעזרת דברי הזוהר וההקדמה ל'תיקון'.
3. כיצד יוצרים חיבור? - לימוד בחברותא, 45 דקות
נלמד את תוכני התיקון ואת הצורה שבה הוא מתקיים, כדי להבין כיצד לאפשר חיבור.
4. מה אנחנו מתקנים? - עבודה קבוצתית, 45 דקות
ניישם את עקרונות הלימוד בתהליך תיקון אישי בעזרת ניתוח מטרות התיקון והמרחב שבו הוא מתרחש.

מהלך השיעור

1. המנהג - פתיחה

זמן
15 דקות

חומרים

פתיחה

בשיעור נעסוק במנהג הנהוג בחג השבועות. נבדוק את מקורותיו, ונבחן מה משמעותו לגבינו.

שאלות והנחיות לקבוצה

- אילו מנהגי חג השבועות אתם מכירים או מקיימים בביתכם?

למנחה

שאלת הפתיחה רחבה ביותר כדי לאפשר למשתתפים להעלות מנהגים שונים.

המנהג שבוודאי יעלה באופן מידי ובהבלטה יהיה אכילת מאכלי חלב. מנהג זה לא היה מקובל בכל העדות, ובכל זאת נעשה נפוץ. הסיבות להתפשטות המנהג נעוצות בכמה תהליכים המתרחשים בחברה הישראלית לגבי מנהגי החגים בכלל:
א. הבלטת מנהגים הנהוגים בקבוצות בעלות השפעה. מנהגים אלו משפיעים על החברה באמצעות הוראתם במערכת החינוך במשך שני דורות או שלושה.
ב. תרבות הצריכה. תרבות זו מתבססת על תעשיית פרסום ושיווק המתרחבת לפני כל חג ומאדירה את מנהגי החג.

מנהגים שונים, המקובלים בעדות שונות, כמעט אינם מוכרים בציבור הישראלי. אם יזכירו אותם המשתתפים, חשוב להקדיש להם זמן ולערוך איתם היכרות. דוגמאות: הכנת "כאהי" לביבות של שבועות בעיראק, הכנת עוגיות בצורה של סולם או של לוחות הברית בלוב ותוניסיה וקישוט השלחן בפרחים בפרס.

בשיעור זה נעסוק במנהג 'תיקון ליל שבועות'. ייתכן שהמשתתפים לא יציינו אותו כלל, משתי סיבות: א. לעתים נתפס מנהג זה כהלכה, בדומה לתפילה. ב. רוב המשתתפים בקבוצות הן נשים, והן אינן משתתפות בדרך כלל במנהג זה.

אחד המנהגים המרכזיים של חג השבועות הוא ה'תיקון'. ה'תיקון' מתקיים בליל החג, במהלכו נשארים ערים כל הלילה ולומדים תורה. מנהג זה החל בתקופת המקובלים בצפת, וסדר הלימוד נקבע על ידי האר"י. 'תיקון ליל שבועות' מקובל ברוב עדות ישראל, בעיקר בארצות האיסלאם ובקהילות החסידיות מארצות אשכנז. בימינו קיבל המנהג גם צורות חדשות, חלקן חילוניות. ישנם בתי כנסת שבהם מתקיימים שיעורים בנושאים שונים, וישנם בתי מדרש ישראליים, שבהם מתקיימים לימוד בחברותא, הרצאות או שיעורים. בכל אחת מצורות ה'תיקון' הקיימות היום לומדים תורה.

שאלות והנחיות לקבוצה

- מדוע, לדעתכם, לימוד תורה נקרא 'תיקון'?

למנחה

רבי ישעיה הלוי הורוויץ, הידוע כשל"ה הקדוש (בעל הספר **שני לוחות הברית**), מתעד לראשונה תיקון ליל שבועות שקיימו רבי יוסף קארו מחבר השולחן ערוך ורבי שלמה הלוי אלקבץ מחבר הפיוט 'לכה דודי'. תיאור האירועים שהביאו לקיום התיקון מרגש ומעניין במיוחד. עם זאת לא כדאי להפוך אותו למרכז השיעור.

סיפורו של השל"ה הקדוש מופיע בקישור זה:

<http://meyda.education.gov.il/files/Tarbut/PirsumeAgaf/KitveEt/251doc.doc>

כפי שצויין קודם, אין הנשים נוטלות חלק ב'תיקון' המסורתי. בשנים האחרונות, עם הקמתם של בתי מדרש מגוונים ועם עליית קרנן של נשים גם בהקשרים דתיים, הפכו נשים לשותפות בלימוד. בשיעור נעסוק בערכי הלימוד במתכונתו המקורית, תוך התייחסות להיעדרן של הנשים מתוכו ותוך ניסיון לחשוב על תיקון בתחום הזה.

השאלה, שהועלתה בעקבות הצגת המנהג, מזמינה את הלומדים לתהות על מהותו של המנהג דרך שמו, 'תיקון'. הניסיון למצוא תשובות לשאלה נועד לגרות את הסקרנות לקראת למידה.

2. לילה של חיבורים - לימוד מונחה

זמן
45 דקות

חומרים
דפי מקורות

אחד המקורות הראשוניים, המתארים את המנהג והעוסקים בו, הוא ספר הזוהר. מתוך דברים רבים שכותב הזוהר על מנהג התיקון בליל שבועות נקרא קטע המסביר את ייחודו של לילה זה.

ולמדנו שהתורה שצריך לו לעמול בזה הלילה תורה שבעל פה, כדי שיטהרו כאחד ממעין הנחל העמוק.

אחר כך ביום הזה יביא תורה שבכתב, ויתחבר בה, וימצאו כאחד בזיווג אחד למעלה.

אז מכריזים עליו ואומרים: "ואני זאת בריתי אותם אמר ה' רוחי אשר עליך ודברי אשר שמתי בפיו" (ישעיה, נט, כא) וגומר.

ועל כן חסידים ראשונים לא היו ישנים בזה הלילה, והיו עמלים בתורה,

ואומרים: נבוא לרשת ירושה קדושה לנו ולבנינו בשני עולמות.

ואותו לילה כנסת ישראל מתעטרת עליהם ובאה להזדווג בו במלך, ושניהם מתעטרים על ראשיהם של אלו שזוכים לכך.

רבי שמעון כך אמר, בשעה שנאספים החברים בלילה הזה אצלו: נבוא לתקן תכשיטי הכלה, כדי שתמצא למחר בתכשיטיה ותיקוניה אצל המלך כראוי.

תרגום זוהר, כרך ג, פרשת אמור, דף פח, עמ' א

ואוליפנא דאורייתא דבעי ליה למלעי בהאי ליליא אורייתא דבע"פ, בגין דיתדכון (ס"א דיתדבק) כחדא ממבועא דנחלא עמיקא. לבתר בהאי יומא ליתי תורה שבכתב ויתחבר (ס"א בהו) בה, וישתכחון כחדא בזווגא חד לעילא. כדין מכריזי עליה ואמרי (ישעיה נט, כא) "ואני זאת בריתי אותם אמר ה' רוחי אשר עליך ודברי אשר שמתי בפיו" וגו'.

ועל דא חסידי קדמאי לא הוו ניימי בהאי ליליא והוון לעאן באורייתא ואמרי ניתי לאחסנא ירותא קדישא לן ולבנן בתרין עלמין. וההוא ליליא כנסת ישראל אתעטרא עלייהו ואתיא לאזדווגא ביה במלכא ותרואיהו מתעטרי על רישייהו דאינון דזכאן להכי.

ר"ש הכי אמר בשעתא דמתכנשי חברייתא בהאי ליליא לגביה ניתי לתקנא תכשיטי כלה בגין דתשתכח למחר בתכשיטה ותקונהא לגבי מלכא כדקא יאות.

זוהר, כרך ג, פרשת אמור, דף פח, עמ' א

שאלות והנחיות לקבוצה

- אילו חיבורים מתקיימים במהלך ליל חג השבועות, על פי הזוהר?

למנחה

רוב הלומדים אינם מורגלים בלימוד זוהר. לכן חשוב לעצור לאחר כל פסקה ולהציע הסבר שהוא בעיקרו מילולי ומושגי. ההסבר המקדים יאפשר למשתתפים להתמודד עם לימוד תכניו של הטקסט.

בדברי הזוהר אפשר לזהות חיבורים שונים:

1. חיבור בין תורה שבכתב לתורה שבעל פה
 2. חיבור בין עולם הזה לבין עולם הבא
 3. חיבור בין כנסת ישראל לבין הקדוש ברוך הוא
 4. חיבור בין הלומדים לבין כנסת ישראל והקדוש ברוך הוא
 5. חיבור בין התורה לבין הקדוש ברוך הוא
- חיבורים אלה, שכל אחד מהם נושא משמעות בפני עצמו, מעידים על סגולתו הייחודית של ליל שבועות לחבר, בין יסודות שונים הקשורים זה בזה. הלימוד בליל שבועות יוצר ביניהם משיכה חזקה יותר.

המילים 'חיבור' ו'תיקון' חוזרים בדברי הזוהר. רבי שמעון בר יוחאי קושר בדבריו שני מושגים אלה, עד שקשה להבחין איזה מהם הוא המקור, ואיזה מהם משתלשל מחברו. בלבול לכאורה זה מדגיש את הקרבה שבין שתי המילים האלה ומעיד על ייחודו של ליל שבועות. כוח החיבור הטמון בליל שבועות יצא אל הפועל רק בעזרת הלומדים – החברים במשמעות של חיבור. ('חברים' הוא כינויים של תלמידי החכמים). בכל אחת מהפסקאות מדגיש הזוהר את חלקם של השותפים ללימוד ביצירת החיבור.

קודם שמקיימים תפילות ומצוות רבות נהוג לומר בקשה לקיום המצווה או התפילה על הצד הטוב ביותר. בבקשה שלפני אמירת 'תיקון ליל שבועות' זוכה החיבור למעמד מרכזי. נקרא רצף פסוקים הנזכרים בבקשה זו.

וַיְהִי כִּי־בָּיִת הַשְּׁלֵישִׁי בְּהִיט הַפֶּקֶד וַיְהִי קִלְת וּבְרָקִים וְעָנָן כְּכַד עַל הַהָר וְקָל שֶׁפָּר
 חָזַק מְאֹד וַיִּחַרְד כָּל הָעָם אֲשֶׁר בְּמַחְנֶה: (שמות, יט, טז)
 וַיְהִי קוֹל הַשּׁוֹפָר הוֹלֵךְ וְחֶזֶק מְאֹד מִשָּׁה יְדַבֵּר וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְּקוֹל: (שמות, יט, טז)
 וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת וְאֶת הַלְּפִידִם וְאֶת קוֹל הַשֶּׁפָּר וְאֶת הַהָר עֹשֵׂן וַיִּרְא
 הָעָם וַיִּנְעוּ וַיַּעֲמְדוּ מֵרָחֵק: (שמות, כ, יד)

ונאמר:

ה' אֱלֹהֵינוּ פָּרַת עֲמָנוּ בְּרִית בְּחֶרֶב: לֹא אֶת אֲבֹתֵינוּ פָּרַת ה' אֶת הַבְּרִית הַזֹּאת פִּי
 אֲתָנוּ אֲנַחְנוּ אֵלֶּה פֶּה הַיּוֹם כְּלָנוּ חַיִּים: פָּנִים בְּפָנִים דְּבָר ה' עִמָּכֶם בְּהָר מְתוֹף
 הָאֵשׁ: (דברים, ה, ב-ד)

ונאמר:

וְלֹא אֲתָכֶם לְבַדְכֶם אֲנֹכִי פָּרַת אֶת הַבְּרִית הַזֹּאת וְאֶת הָאֵלֶּה הַזֹּאת: פִּי אֶת אֲשֶׁר
 יִשְׁנֶנּוּ פֶּה עֲמָנוּ עֲמַד הַיּוֹם לְפָנֵי ה' אֱלֹהֵינוּ וְאֶת אֲשֶׁר אֵינָנוּ פֶּה עֲמָנוּ הַיּוֹם: (דברים, כט, יג-יד)

ונאמר:

וַיֹּאמֶר ה' מִסִּינֵי בָּא וְזָרַח מִשְׁעִיר לָמוֹ הוֹפִיעַ מִהָר פָּאָרָן וְאֲתָה מֵרְכַבַת קָדְשׁ
 מִימֵינוּ אֵשׁ דָּת לָמוֹ: (דברים, לג, ב)
 תוֹרָה צָוָה לָנוּ מֹשֶׁה מוֹרְשָׁה קְהֵלֶת יַעֲקֹב: (דברים, לג, ד)

קריאי מועד, תיקון ליל שבועות, בקשה קודם הלימוד

שאלות והנחיות לקבוצה

- כיצד מחבר אותנו רצף הפסוקים שבבקשה למתן תורה?
- איזו חשיבות יש לחיבור למתן תורה כהקדמה ללימוד בליל חג השבועות?

למנחה

פסוקים אלה מובאים בתוך בקשה הנאמרת לפני תחילת התיקון, כמו שמקובל קודם קיום מצוות רבות ואמירת תפילות אחרות. התכנים של בקשות אלה יוצרים מצע ומצב נפשי המתאימים לקיום המצווה או לאמירת התפילה.

בחירת הפסוקים והעמדתם בסדר זה יוצרות את המצע הנפשי. מחבר הבקשה חידש רעיון בעצם חיבור הפסוקים הבאים ממקומות שונים בתנ"ך בלא שהוסיף כל מילה לפסוקים המצוטטים.

הפסוקים המובאים בקטע הראשון, לקוחים ממעמד הר סיני בספר שמות. הפסוקים שבקטע השני לקוחים ממעמד דברי הפרידה של משה מבני ישראל ערב כניסתם לארץ כנען. האנשים השומעים את משה נושא את נאומו בחומש דברים, לא עמדו במעמד הר סיני, ולא ראו את הקולות ואת הברקים. משה מחיל בדבריו את הברית, שנכרתה ארבעים שנה קודם לכן בהר סיני, גם על האנשים היושבים מולו. מחבר הבקשה מרחיב את הברית ומחיל אותה על כל הדורות הבאים בעזרת הצמדתם של הפסוקים המתארים את מעמד הר סיני בחומש שמות אל הפסוקים המחדשים את הברית בחומש דברים.

מי שאומר את הבקשה לפני 'תיקון ליל שבועות' וחש שהוא שותף בתיקון, יוכל להרגיש את כריתת הברית המחודשת של אלוהים עם כל אחד ואחת מבני עמו.

חידוש הברית בין אלוהים לעם ישראל לדורותיו, על כל חלקיו, הוא עיקרון מרכזי בתיקון. יש בידיעתנו כדי לחזק את המשתתפים.

כדאי להביא את הספר 'קריאי מועד' השלם, המכיל גם את הלימוד ללילות הנוספים שנוהגים בהם להישאר ערים כל הלילה, כמו ליל הושענא רבא וליל שביעי של פסח.

3. איך יוצרים חיבור? - לימוד בחברותא

זמן
45 דקות

חומרים
דפי מקורות

ראינו כי חיבור יכול להביא לתיקון. ואולם יש לברר כיצד נעשה אותו חיבור? לצורך זה נבדוק מה קבע האר"י במאה ה-16 בצפת ללימוד בלילה זה, וכיצד לומדים ב'תיקון ליל שבועות'.

סדר הלימוד בלילה הזו, תחלה תורה נביאים וכתובים, ואחר כך המדרש, ואחר כך האדרא רבא*. כי כן מפורש בזוהר הקדוש: "לעמול בתורה מתורה לנביאים, ומנביאים לכתובים, ובדרשות הפסוקים ובסודות החכמה". ותרי"ג מצוות ילמדו קודם המדרש, ואם יש להם זמן, ילמדו האדרא זוטא* גם כן. רבי יוסף חיים, 'בן איש חי' - הלכות, מרכז הספר, ירושלים תרצ"ב (1902), שנה ראשונה, פרשת במדבר

אדרא רבא - בתרגום לעברית הגורן, (כלומר המושב) הגדול והגורן הקטן. אלו הם שני חלקים מתוך ספר הזוהר בעלי ייחוד ספרותי. באדרא רבא מגלה רבי שמעון בר יוחאי סודות על האלוהות בדמות פני אדם, עשרה חברים משמיעים את דרשותיהם כל אחד בתורו, ורבי שמעון בר יוחאי חותם את הדיון. באדרא זוטא מסופר על פטירתו של רבי שמעון בר יוחאי ועל הסודות שמסר לתלמידיו קודם שנסתלק, שאותם חשש לגלות קודם לכן. נשמתו של רבי שמעון בר יוחאי יוצאת כאשר הוא הוגה את המילה 'חיים'.

רבי יוסף חיים

נולד בבגדד בשנת תקצ"ד (1834), מגדולי הפוסקים האחרונים בקהילות הספרדיות, דרשן ופייטן. הנהיג את קהילת בבל ללא תואר רשמי במשך 50 שנה, עד לפטירתו בשנת תרצ"ד (1904). פסיקתו הייחודית בהלכה מבוססת על הקבלה. כתב מעל ל-50 ספרים בתחומים שונים: שו"תים, הלכה, קבלה, דרשות ועוד. ספר ההלכה הידוע ביותר שלו, 'בן איש חי', שונה מרוב ספרי ההלכה, המשמרים את המבנה של ה'שלחן ערוך'. ההלכות השונות מובאות בו בקבוצות נושאים הקשורים לפרשיות השבוע.

ורק מהיות טוב נכון לחוש לדברי רבותינו המקובלים ללמוד התיקון בכנופיא ובחבורה. ואם רוב הצבור קוראים התיקון, אין ראוי ליחידים לפרוש מהם, וללמוד תלמוד או רמב"ם, וכמו שאמרו חז"ל: (מסכת דרך ארץ זוטא, פרק ה') "לא יהא אדם עומד בין היושבים או יושב בין העומדים, ולא קורא מקרא בין השונים משנה, ולא שונה משנה בין הקוראים מקרא. כללו של דבר: אל ישנה אדם ממנהג הבריות". עד כאן. והשם יתברך לא ימנע טוב להולכים בתמים.

הרב עובדיה יוסף, 'יחווה דעת', הוצאת מאור ישראל, ירושלים תשל"ז (1977) חלק ג, סימן לב

הרב עובדיה יוסף
 נולד בכגוד בשנת תר"פ (1920), עלה לארץ-ישראל בגיל ארבע, למד בישיבות בעיר העתיקה שבירושלים. שימש רב וראב-בית הדין בקהיר, וכיהן כראשון לציון משנת תשל"ג (1973) עד תשמ"ג (1983). נחשב לגדול הפוסקים בעולם הספרדי היום. אין נושא הלכתי מודרני שאינו נדון ב סדרות השו"תים שלו 'ביע אומר' ו'יחווה דעת'.

שאלות והנחיות לקבוצה

- מהם התכנים וצורת הלימוד של 'תיקון ליל שבועות'?
- מהי ייחודיותם של תכנים אלה וצורת לימוד זו?

למנחה

בחברותא נלמדים קטעים מדבריהם של שני פוסקים ספרדיים מרכזיים: הקטע של רבי יוסף חיים לקוח מדרשה לשבועות המופיעה בספרו 'בן איש חי', ואילו הקטע של הרב עובדיה יוסף, הדין בשאלה אם מותר ללמוד תלמוד או הלכה במקום סדר ה'תיקון' הקבוע, מקורו בשו"ת 'יחווה דעת'.

ה'תיקון', כפי שהוא מתואר בדברי שני הפוסקים הללו, שונה מלימוד תורה רגיל בשני מאפיינים:

- התכנים - במהלך התיקון קוראים לפי סדר נתון קטעים שונים מהתנ"ך, המדרש, תרי"ג מצוות והזוהר. אין לומדים בפלפול, כמו שמקובל בישיבות שונות, ואין לומדים נושאים שונים בדרכים מגוונות, כמו שמקובל ב'תיקון ליל שבועות' המודרני.
- צורת הלימוד - קריאת הקטעים מתקיימת בשיתוף כל הקהל בבית הכנסת. כל אחד קורא קטע.

שני המאפיינים יכולים להעיד על מטרתו הייחודית של ה'תיקון'. בלימוד התורה במהלך השנה נעשה בכוח השכל. בולט בו המימד הרציונאלי והאינטלקטואלי, והוא עשוי להתרכז בפיתוח וקידומו של הפרט. בלילה זה הלימוד רגשי וחוויתי יותר, מחבר יותר. הלימוד עובר בין רבדיה של התורה תוך היודעות אליהם, וללא פריטתם לפרוטות. אמירת ה'תיקון' בחברות הלומדים נותנת תוקף ייחודי ללילה זה.

4. מה מתקנים? - עבודה קבוצתית

זמן
 45 דקות

חומרים
 דפי "ניסיון של תיקון"

ראינו במהלך השיעור שני מאפיינים של הלימוד בליל חג השבועות: יצירת חיבור וצורת הלימוד ותכני הלימוד הייחודיים ללילה זה.

שאלות והנחיות לקבוצה

- מה בא 'תיקון ליל שבועות' לתקן?

לימוד מסוג זה יכול להביא לתיקון על ידי יצירת חיבור אמיתי יותר בין הלומדים לבין התורה והאלוהים, וכן בין הלומדים לבין עצמם. הלימוד בעיון, בפלפול ובהעמקה בסוגיות במשך השנה מקבל מימד אחר, כאשר הוא מתקיים על בסיס החיבור החוויתי והחברתי המתקיים בליל חג השבועות.

העיסוק ב'תיקון' שמזמן לנו ליל חג השבועות, מביא אותנו לחשיבה על אודות התיקון שכל אחד מאתנו היה רוצה לעשות במהלך השנה כולה. התיקון יכול להיות אישי, בינאישי או חברתי.

שאלות והנחיות לקבוצה

- למה בכלל צריך לתקן?

למנחה

השאלה הפותחת את הסדנא מאתגרת את המשתתפים בבחינת יחסם למציאות שבה הם חיים, בנטילת אחריות וביצירת שינוי. התיקון יתרחש רק על בסיסה של מודעות לכך שהמצב הנוכחי אינו טוב.

הקבוצה מתחלקת לקבוצות משנה של שלושה או ארבעה משתתפים. כל קבוצה מקבלת את הדף 'ניסיון של תיקון'.

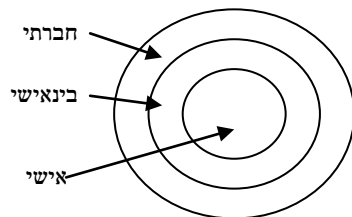
ניסיון של תיקון

בחרו משתתף שישתף את הקבוצה במחשבותיו על התיקון שבו הוא מעוניין להתחיל.

'תיקון' - הגדרות:

1. מילוי הפגם או הליקוי בדבר, החזרת דבר למצבו השלם או הנכון.
2. שינוי לטוב, שיפור, השבחה.

מלון אבן שושן

מרחבים שבהם מתקיים תיקון

- נסו לנתח את התיקון: כיצד הייתם מגדירים את סוג התיקון שיש לעשות? באילו מרחבים הוא צריך להתקיים?
- באיזה אופן מסייעים הערכים שנלמדו בשיעור לקיום תהליך של תיקון?

למנחה

בחלק זה מתרחש המעבר מן הלימוד למעשה דרך ניתוח מקרה פרטי של אחד המשתתפים.

בחירת משתתף הנכון לחשוף את תהליך התיקון שהוא רוצה לעבור בפני הקבוצה, יכולה להיות רגישה. אין בהכרח התאמה מלאה בין הרצון לתקן לבין הנכונות לחשוף רצון זה, הן בשל תחושת חוסר אונים או בושה. מודעותו של המנחה לקושי ותמיכתם של חברי הקבוצה חשובים לתהליכי התוכנית.

בקבוצות הקטנות ינתח תהליך התיקון בשתי דרכים:

1. ההגדרה המילונית - הבחירה באחד משני הפירושים שמביא אבן שושן מסייעת להגדיר את נסיבות התיקון ומצביעה על הפעולות שיש לבצע כדי לממשו.
 2. המרחב שבו מתקיים השינוי - הצגת שלושת המרחבים בפני המשתתפים מאפשרת להם הסתכלות רחבה יותר, מעבר לאני הפרטי. לעתים תהליך התיקון, הנראה במבט ראשון פרטי לחלוטין, מתברר גם כמנוף לתהליך תיקון חברתי, וכן להיפך: תהליך תיקון בינאישי או חברתי מתברר כזרז לתיקון אישי.
- הערכים שנלמדו בשיעור: לימוד תורה כתיקון, כוחו של החיבור, לימוד חווייתי-רגשי ולימוד בחבורה יכולים לשמש ככלים בעלי עצמה בתהליכי תיקון. בחברה המערבית אין הכלים הללו זוכים לכבוד הראוי להם מול כלי חשיבה אנליטיים אחרים, ולכן יש צורך להדגיש את כוחם.
- חשוב להשאיר זמן לחלק זה של השיעור, ולקיים בו דיון מעמיק, שבו יוכלו המשתתפים לעבד את הבעיה שאותה הם רוצים להציג, לבחון אותה היטב ולפתוח חלונות חדשים לתיקון.

סיכום

המנהג 'תיקון ליל שבועות', שהתפשט בכל קהילות ישראל והולך ומחדש את פניו בשנים האחרונות, מביא אותנו לעמוד על מקורותיו. סגולתו של ליל חג השבועות ביצירת חיבורים הביאה את המקובלים לעצב את ה'תיקון', הוא הלימוד המיוחד המתאים לו. המתכונת של חיבור, לימוד תורה ו'תיקון' יכולה להיות מיושמת גם בתהליכי שינוי שאנחנו מעוניינים לקיים בחיי היומיום שלנו.

לילה של חיבורים

ולמדנו שהתורה שצריך לו לעמול בזה הלילה תורה שבעל פה, כדי שיטהרו כאחד ממעין הנחל העמוק.
אחר כך ביום הזה יביא תורה שבכתב, ויתחבר בה, וימצאו כאחד בזיווג אחד למעלה.
אז מכריזים עליו ואומרים: "ואני זאת בריתי אותם אמר ה' רוחי אשר עליך ודברי אשר שמתני בפיו" (ישעיה, נט, כא) וגומר.
ועל כן חסידים ראשונים לא היו ישנים בזה הלילה, והיו עמלים בתורה, ואומרים: נבוא לרשת ירושה קדושה לנו ולבנינו בשני עולמות.
ואתו לילה כנסת ישראל מתעטרת עליהם ובאה להזדווג בו במלך, ושניהם מתעטרים על ראשיהם של אלו שזוכים לכך.
רבי שמעון כך אמר, בשעה שנאספים החברים בלילה הזה אצלו:
נבוא לתקן תכשיטי הכלה, כדי שתמצא למחר בתכשיטיה ותיקוניה אצל המלך כראוי.

תרגום זוהר, כרך ג, פרשת אמור, דף פח, עמ' א
ואוליפנא דאורייתא דבעי ליה למלעי בהאי ליליא אורייתא דבע"פ, בגין דיתדכון (ס"א דיתדבק) כחדא ממבועא דנחלא עמיקא. לבתר בהאי יומא ליתי תורה שבכתב ויתחבר (ס"א בהו) בה, וישתכחון כחדא בזווגא חד לעילא. כדין מכריזי עליה ואמרי (ישעיה נט, כא) "ואני זאת בריתי אותם אמר ה' רוחי אשר עליך ודברי אשר שמתני בפיו" וגו'.
ועל דא חסידי קדמאי לא הוו ניימי בהאי ליליא והוון לעאן באורייתא ואמרי ניתי לאחסנא ירותא קדישא לן ולבנן בתרין עלמין. וההוא ליליא כנסת ישראל אתעטרא עלייהו ואתיא לאזדווגא ביה במלכא ותרווייהו מתעטרי על רישייהו דאינון דזכאן להכי.
ר"ש הכי אמר בשעתא דמתכנשי חברייהו בהאי ליליא לגביה ניתי לתקנא תכשיטי כלה בגין דתשתכח למחר בתכשיטה ותקונהא לגבי מלכא כדקא יאות.
זוהר, כרך ג, פרשת אמור, דף פח, עמ' א

וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהֵיט הַבִּקְרָה וַיְהִי קֵלֶת וּבְרָקִים וְעָנָן כָּבֵד עַל הַהָר וְקֵל שׁוֹפָר
חָזַק מְאֹד וַיִּחַרְד כָּל הָעָם אֲשֶׁר בַּמַּחֲנֶה: (שמות, יט, טז)
וַיְהִי קוֹל הַשׁוֹפָר הוֹלֵךְ וְחֹזֵק מְאֹד מִשָּׁה יִדְבֵר וְהֶאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְּקוֹל: (שמות, יט,
יט)

וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת וְאֶת הַלְפִידִם וְאֶת קוֹל הַשׁוֹפָר וְאֶת הַהָר עֹשֵׂן וַיֵּרָא
הָעָם וַיִּנְעוּ וַיַּעֲמְדוּ מֵרָחֵק: (שמות, כ, יד)

ונאמר:

ה' אֱלֹהֵינוּ כָּרַת עִמָּנוּ בְּרִית בְּחֶרֶב: לֹא אֶת אֲבֹתֵינוּ כָּרַת ה' אֶת הַבְּרִית הַזֹּאת כִּי
אֲתָנוּ אֲנִיחֶנּוּ אֵלֶּה פֶּה הַיּוֹם כְּלָנוּ חַיִּים: פָּנִים בְּפָנִים דִּבֶּר ה' עִמָּכֶם בְּהָר מְתוֹרֵךְ
הָאֵשׁ: (דברים, ה, ב-ד)

ונאמר:

וְלֹא אֲתָכֶם לְבַדְכֶם אֲנִכִּי כָּרַת אֶת הַבְּרִית הַזֹּאת וְאֶת הָאֵלֶּה הַזֹּאת: כִּי אֶת אֲשֶׁר
יִשְׁנֶנּוּ פֶּה עִמָּנוּ עַמֵּד הַיּוֹם לְפָנַי ה' אֱלֹהֵינוּ וְאֶת אֲשֶׁר אֵינָנוּ פֶּה עִמָּנוּ הַיּוֹם: (דברים,
כט, יג-יד)

ונאמר:

וַיֹּאמֶר ה' מִסִּינַי בָּא וְזָרַח מִשְׁעִיר לָמוֹ הוֹפִיעַ מִהָר פָּאֲרֵן וְאֶתָּה מֵרַכְבַּת קָדְשׁ
מִימֵינוּ אֵשׁ דָּת לָמוֹ: (דברים, לג, ב)
תּוֹרָה צְוָה לָנוּ מִשָּׁה מוֹרְשָׁה קֹהֵלֶת יַעֲקֹב: (דברים, לג, ד)

קריאי מועד, תיקון ליל שבועות, בקשה קודם הלימוד

איך יוצרים חיבור?

סדר הלימוד בלילה הזו, תחלה תורה נביאים וכתובים, ואחר כך המדרש, ואחר כך האדרא רבא*. כי כן מפורש בזוהר הקדוש: "לעמול בתורה מתורה לנביאים, ומנביאים לכתובים, ובדרשות הפוסקים ובסודות החכמה". ותרי"ג מצוות ילמדו קודם המדרש, ואם יש להם זמן, ילמדו האדרא זוטא* גם כן.

רבי יוסף חיים, 'בן איש חי' - הלכות, מרכז הספר, ירושלים תרצ"ב (1902), שנה ראשונה, פרשת במדבר

אדרא רבא - בתרגום לעברית הגורן, (כלומר המושב) הגדול והגורן הקטן. אלו הם שני חלקים מתוך ספר הזוהר בעלי ייחוד ספרותי. באדרא רבא מגלה רבי שמעון בר יוחאי סודות על האלוהות בדמות פני אדם, עשרה חברים משמיעים את דרשותיהם כל אחד בתורו, ורבי שמעון בר יוחאי חותם את הדיון. באדרא זוטא מסופר על פטירתו של רבי שמעון בר יוחאי ועל הסודות שמסר לתלמידיו קודם שנסתלק, שאותם חשש לגלות קודם לכן. נשמתו של רבי שמעון בר יוחאי יוצאת כאשר הוא הוגה את המילה 'חיים'.

רבי יוסף חיים

נולד בבגדד בשנת תקצ"ד (1834), מגדולי הפוסקים האחרונים בקהילות הספרדיות, דרשן ופייטן. הנהיג את קהילת בבל ללא תואר רשמי במשך 50 שנה, עד לפטירתו בשנת תרצ"ד (1904). פסיקתו הייחודית בהלכה מבוססת על הקבלה. כתב מעל ל- 50 ספרים בתחומים שונים: שו"תים, הלכה, קבלה, דרשות ועוד. ספר ההלכה הידוע ביותר שלו, 'בן איש חי', שונה מרוב ספרי ההלכה, המשמרים את המבנה של השלחן ערוך. ההלכות השונות מובאות בו בקבוצות נושאים הקשורים לפרשיות השבוע.

ורק מהיות טוב נכון לחוש לדברי רבותינו המקובלים ללמוד התיקון בכנופיא ובחבורה. ואם רוב הצבור קוראים התיקון, אין ראוי ליחידים לפרוש מהם, וללמוד תלמוד או רמב"ם, וכמו שאמרו חז"ל: (מסכת דרך ארץ זוטא, פרק ה') "לא יהא אדם עומד בין היושבים או יושב בין העומדים, ולא קורא מקרא בין השונים משנה, ולא שונה משנה בין הקוראים מקרא. כללו של דבר: אל ישנה אדם ממנהג הבריות". עד כאן. והשם יתברך לא ימנע טוב להולכים בתמים.

הרב עובדיה יוסף, 'יחזה דעת', הוצאת מאור ישראל, ירושלים תשל"ז (1977) חלק ג, סימן לב

הרב עובדיה יוסף

נולד בבגדד בשנת תר"פ (1920), עלה לארץ-ישראל בגיל ארבע, למד בישיבות בעיר העתיקה שבירושלים. שימש רב ואב-בית הדין בקהיר, וכיהן כראשון לציון משנת תשל"ג (1973) עד תשמ"ג (1983). נחשב לגדול הפוסקים בעולם הספרדי היום. אין נושא הלכתי מודרני שאינו נדון ב סדרות השו"תים שלו 'ביע אומר' ו'יחזה דעת'.

- מהם התכנים וצורת הלימוד של 'תיקון ליל שבועות'?
- מהי ייחודיותם של תכנים אלה וצורת לימוד זו?

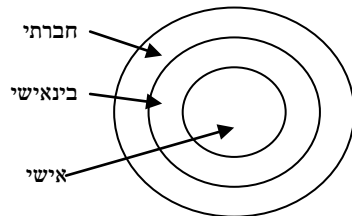
ניסיון של תיקון

בחרו משתתף שישתף את הקבוצה במחשבותיו על התיקון שבו הוא מעוניין להתחיל.

'תיקון' - הגדרות:

1. מילוי הפגם או הליקוי בדבר, החזרת דבר למצבו השלם או הנכון.
2. שינוי לטוב, שיפור, השבחה.

מלון אבן שושן

מרחבים שבהם מתקיים תיקון

- נסו לנתח את התיקון: כיצד הייתם מגדירים את סוג התיקון שיש לעשות? באילו מרחבים הוא צריך להתקיים?
- באיזה אופן מסייעים הערכים שנלמדו בשיעור לקיום תהליך של תיקון?